ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2008

Αρχαία Ελληνικά

Διδαγμένο κείμενο
Πλάτωνα Πολιτεία

(Ενότητα 11)

« Μετά ταῦτα δή, εἶπον, ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τήν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καί ἀπαιδευσίας...».

(Ενότητα 12)

«Τί δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ᾽ ἐγώ καί ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τούς ἀπαιδεύτους καί ἀληθείας ἀπείρους ἱκανῶς ἂν πότε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τούς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διά τέλους, τούς μέν ὅτι σκοπόν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἕνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καί δημοσίᾳ, τούς δέ ὅτι ἑκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἡγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπῳκίσθαι; [...]
Ἡμέτερον δή ἔργον, ἦν δ᾽ ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τάς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρός τό μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τό ἀγαθόν καί ἀναβῆναι ἐκείνην τήν ἀνάβασιν, καί ἐπειδάν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μή ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.
[...]»

(Ενότητα 13)

« [...] Ἐπελάθου, ἦν δ᾽ ἐγώ, πάλιν ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἓν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ᾽ ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τούς πολίτας πειθοῖ τε καί ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἂν ἕκαστοι τό κοινόν δυνατοί ὦσιν ὠφελεῖν καί αὐτός ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῇ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ᾽ ἵνα καταχρῆται αὐτός αὐτοῖς ἐπί τόν σύνδεσμον τῆς πόλεως.[...]»

Παρατηρήσεις

Α. Από τα παραπάνω αποσπάσματα **να μεταφράσετε** αυτό της ενότητας **13**.

Β. *Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:*

Β1.Το θέμα της ενότητας δηλώνεται μέσα **σε μία φράση**· ποια είναι αυτή; Μπορείτε να αναφερθείτε με λίγα λόγια στην εικόνα του σπηλαίου και των δεσμωτών και σε όσα αυτά συμβολίζουν; **(Ενότητα 11)**

Β2. Πού οφείλεται **η απροθυμία των φιλοσόφων** να επιστρέψουν στο σπήλαιο και πώς κρίνεται αυτό από τον Σωκράτη; **(Ενότητα 12)**

Β3. Ποια είναι **η άποψη του Σωκράτη** στην οποία στηρίζει την επιχειρηματολογία του προκειμένου να απαντήσει στην ένσταση του Γλαύκωνα; Μπορεί αυτή να συσχετισθεί με την **πλατωνική ηθική** και αν ναι **ποια είνα τα σημεία αυτής** στα οποία ανταποκρίνεται η άποψη του φιλοσόφου; **(Ενότητα 13)**

Β4. Ποια είναι τα μέρη της ψυχής και σε ποια σχέση βρίσκονται με τις τάξεις της πολιτείας; Πώς διασφαλίζεται η αρμονία της ατομικής ψυχής και της ψυχής της πολιτείας σύμφωνα με τον Πλάτωνα;

Β5. χεῖρον, ἀδικῶ, εὖ πράττω, ὠφελία, ἀληθῆ, ἐπιμελοῦμαι: Να γράψετε **τα αντίθετα** των λέξεων που σας δίνονται **(στην αρχαία ελληνική).**

Απαντήσεις

Α. Ενότητα 13

Ξέχασες πάλι φίλε μου, είπα, εγώ, ότι τον νόμο δεν τον ενδιαφέρει τούτο, πώς δηλαδή μέσα σε μια πόλη θα ευτυχήσει υπερβολικά μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, αλλά ψάχνει να βρει τρόπο να συμβεί αυτό για όλη την πόλη, ενώνοντας αρμονικά τους πολίτες με την πειθώ και με τη βία, κάνοντας τους να μοιράζονται μεταξύ τους την ωφέλεια που ο καθένας τους μπορεί να προσφέρει στο κοινό, και ο ίδιος διαμορφώνοντας τέτοιους πολίτες στην πόλη, όχι για να αφήσει να κατευθύνεται όπου ο καθένας θέλει, αλλά για να τους χρησιμοποιεί αυτός για να δένει μαζί σε μια ενότητα την πόλη.

Β1. Το θέμα της ενότητας δηλώνεται μέσα από τη φράση « παιδείας τε πέρι καί ἀπαιδευσίας».Παρόλο δηλαδή που η Πολιτεία του Πλάτωνα έχει ως κύριο θέμα την δικαιοσύνη, στην αλληγορία του σπηλαίου ο φιλόσοφος θέλει να καταστήσει σαφέστερη την έννοια της προσπάθειας του ανθρώπου - δεσμώτη να ξεφύγει από τα δεσμά της άγνοιας, της φαινομενικότητας και της πλάνης μέσα στην οποία ζει εγκλωβισμένος και να αντικρύσει την αλήθεια.

Η περίφημη εικόνα του σπηλαίου και των δεσμωτών μπορούμε να πούμε ότι αναπαριστά με τον καλύτερο τρόπο τον ρεαλισμό του Πλάτωνα που είναι ο ιδεαλισμός του. Ο ορατός κόσμος των αισθήσεων παρομοιάζεται με το σπήλαιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι είναι δεσμώτες, αναγκασμένοι να βλέπουν μόνο τις σκιές των αντικειμένων, μια και δεν είναι σε θέση να ατενίσουν το φως του ήλιου, που θα τους κάνει γνωστά τα ίδια τα αντικείμενα. Αρχικά ο άνθρωπος ως δεσμώτης παραμένει στο σκοτάδι. Συνηθίζει στη σκιώδη πραγματικότητα και πρέπει να εξαναγκαστεί για να στραφεί προς το φως του όντος. Οι δεσμώτες του σπηλαίου πιστεύουν πως δεν υπάρχουν άλλα όντα εκτός από τα σκιώδη περιγράμματα και τις σκιές που βλέπουν από τους εαυτούς τους. Αυτές αποτελούν τον κόσμο τους και όλη την πραγματικότητα. Όταν απελευθερωθούν, ξεχωρίζουν πρώτα τα αντικείμενα που φωτίζονται από τον ήλιο και σιγά σιγά καταφέρνουν να αντικρίσουν και τον ίδιο τον ήλιο. Τα αντικείμενα που φωτίζονται από τον ήλιο συμβολίζουν το νοητό κόσμο που μπορεί να γίνει γνωστός μόνο μέσα από την ιδέα του Αγαθού. Το φως του ήλιου ισοδυναμεί με την αλήθεια, την υπέρτατη ιδέα του αγαθού. Τέλος η πορεία του απελευθερωμένου δεσμώτη δηλ. του φιλοσόφου (ο οποίος διακηρύσσει ως πραγματικότητες τις ιδέες που γνώρισε ατενίζοντας το Αγαθό) προς τη φωτεινή περιοχή συμβολίζει την πορεία προς το νοητό κόσμο και το Αγαθό.

Β2. Οι φιλόσοφοι, οι προικισμένες ιδιοφυίες, που με την φροντίδα της πολιτείας και την ορθή παιδεία αξιοποιούν τις ικανότητες τους και γίνονται άρχοντες-βασιλείς όταν ξεφύφουν από το σπήλαιο της απαιδευσίας και της πλάνης και βρεθούν στον επάνω κόσμο, δηλαδή στον κόσμο των ιδεών, δεν είναι όλοι τους πρόθυμοι να επιστρέψουν στο σπήλαιο. Αυτό συμβαίνει επειδή μαγεύονται από τον μεγαλο ήλιο του Αγαθού και προτιμούν να αφοσιωθούν στις πνευματικές τους αναζητήσεις αφού η απελευθέρωση από τα δεσμά και η άνοδος τους στο φως τους προσφέρει ψυχική αγαλλίαση και ευδαιμονία. Ο Σωκράτης ωστόσο υποστηρίζει ότι οι ιδρυτές της πόλης δεν πρέπει να επιτρέψουν στις προικισμένες αυτές ιδιοφυίες να αρνηθούν την κάθοδό τους στο σπήλαιο, μέσα στα σκοτάδια και τις κακίες των ανθρώπων. Η επιστροφή τους στο σπήλαιο είναι μια ηθική αναγκαιότητα που τους υποχρεώνει να περάσουν από την ευτυχία του θεωρητικού βίου στον ενεργητικό βίο της πολιτικής ζωής. Είναι υποχρέωση λοιπόν των φιλοσόφων η απελευθέρωση των υπόλοιπων δεσμωτών από το σκοτάδι της πλάνης πράγμα το οποίο υποδηλώνει την ανάληψη πολιτικής δράσης εκ μέρους τους.

Β3. Ο Γλαύκων διατυπώνει με μία ρητορική ερώτηση ένσταση υποστηρίζοντας ότι εάν εξαναγκαστούν οι φιλόσοφοι να ασχοληθούν με τον ενεργό πολιτικό βίο εγκαταλείποντας την μακαριότητά τους θα αδικηθούν αφού θα ζουν χειρότερα ενώ θα μπορούσαν να ζουν καλύτερα.

Ο Σωκράτης αντικρούει το Γλαύκωνα λέγοντας ότι οι θεμελιωτές της πόλης δεν πρέπει να έχουν στραμμένο το βλέμμα τους στο πώς μια τάξη μόνο ανθρώπων (δηλ. οι φιλόσοφοι) θα έχει μεγαλύτερη ευδαιμονία, αλλά στο πώς θα είναι ολόκληρη η πόλη ευτυχισμένη. Τα επιχειρήματα, λοιπόν, του Σωκράτη στηρίζονται στην άποψη ότι σε μια πόλη εκείνο που ενδιαφέρει το νόμο προκειμένου αυτή να οδηγηθεί στην ευδαιμονία δεν θα πρέπει να είναι πώς θα ευτυχήσει υπερβολικά μια συγκεκριμένη τάξη, αλλά πώς θα γίνει ευτυχισμένη ολόκληρη η πόλη. Μάλιστα ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι η ευδαιμονία του συνόλου είναι επιταγή του νόμου στην υπηρεσία του οποίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν η πειθώ και ο εξαναγκασμός (πειθοῖ τε καί ἀνάγκῃ). Η άποψη αυτή ανταποκρίνεται στο πνεύμα της πλατωνικής ηθικής, καθώς ο Πλάτων πιστεύει ότι η πειθώ και η βία είναι δύο απολύτως θεμιτά μέσα τα οποία μπορούν και πρέπει να τεθούν στην υπηρεσία του νόμου προκειμένου να ενεργούν όλοι έχοντας ως στόχο την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Καταλαβαίνουμε επομένως, ότι ο Σωκράτης δίνει προτεραιότητα στην ωφέλεια του συνόλου και στο κοινό καλό, γεγονός που δικαιολογεί και τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων να κατεβούν στο σπήλαιο και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

Β4. « Εφόσον λοιπόν το όλον, η μεγάλη ψυχή, είναι ισορροπημένη ... και τον τοποθετεί στη θέση που του αρμόζει.

Β5. χεῖρον = ἄμεινον
ἀδικῶ = ὠφελῶ
εὖ πράττω = κακῶς πράττω
ὠφελία = βλάβη
ἀληθῆ = ψευδῆ
ἐπιμελοῦμαι = ἀμελῶ

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

Γ. ΧΑΣΙΑΚΗΣ
στον **ΠΕΙΡΑΙΑ**